

Placówka Robót Rozbiórkowych

Kategorie: Instytucje

Teren prac rozbiórkowych, prowadzonych przez Referat Robót Publicznych na obszarach wyłączonych z getta lub do getta przyległych, także powszechnie używana nazwa placówki pracy na tych terenach. W getcie powszechnie przyjęła się krótka nazwa Abbruch. Wielokrotnie karna placówka pracy dla jednostek wydalonych ze swoich dotychczasowych miejsc zatrudnienia za rozmaite przewinienia, w związku z czym przyjęły się powiedzenia: Iść na Abbruch, posłać na Abbruch.

W kwietniu 1941 r. Referat Robót Publicznych Arbeitseinsatzu otrzymał od władz miejskich nakaz dostarczenia sił roboczych oraz kierownictwa technicznego celem przeprowadzenia robót rozbiórkowych na przyległych do getta i niezamieszkałych po przesiedleniu do getta ludności żydowskiej bloków domów położonych pomiędzy ulicami Zachodnią, Ogrodową, Północną, Nad Łódką (ob. nie istnieje) oraz granicą getta. Obszar ten obejmował odcinek ul. Nowomiejskiej od rogu Północnej i Ogrodowej do granicy getta, zabudowany wielkimi murowanymi budynkami mieszkalnymi. Cały teren rozbiórek obejmował około 35 budynków, w tym wiele trzy- i czteropiętrowych oraz hale targowe na Ogrodowej i szereg mniejszych murowanych domów mieszkalnych.

W ciągu kilku dni po otrzymaniu nakazu rozpoczęto roboty rozbiórkowe, które trwały do niwelacji całego obszaru, co miało miejsce w sierpniu 1942 r. Wówczas roboty zostały na tym terenie definitywnie zakończone. We wrześniu 1941 r. władze nakazały rozebranie 55 budynków, przeważnie parterowych i drewnianych przy ulicach: Jeneralskiej, Oficerskiej, Majowej i Leśnej oraz na sąsiednim odcinku ul. Drewnowskiej, i następnie zniwelowanie tego terenu. Tutaj roboty trwały przez zimę 1941/1942 r., po czym ten obszar został wyłączony z getta. W październiku 1942 r. po ewakuacji ludności z bloku ulic:

Smugowa-Chłodna-Oblęgorska-Brzezińska (ob. Wojska Polskiego)-Franciszkańska, przystąpiono do rozbierania budynków i niwelacji terenu. Na tym obszarze znajdowało się ogółem 58

budynków, w tym przeszło 30 murowanych dwupiętrowych i wyższych.

Niezależnie od prowadzonych robót, na tym terenie jeszcze ciągle były czynne rozmaite resorty, które były ewakuowane stopniowo i w bardzo powolnym tempie. Do końca kwietnia 1944 r. wykonano 70 proc. przewidzianych robót na tym obszarze. W maju 1944 r. rozpoczęto na zlecenie władz rozbiórkę budynków na uprzednio ewakuowanym, położonym między ulicami Stodolnianą (ob. nie istnieje), Drewnowską oraz granicą getta (Podrzeczna), terenie.

Robotnicy zatrudnieni na Abbruchstelle rekrutowali się w pierwszym okresie robót, gdy w getcie panowało jeszcze masowe bezrobocie, z ochotników zmuszonych brakiem środków do życia podjąć się ciężkiej fizycznej pracy. Płaca wynosiła wówczas RM 2,50 dziennie, co stanowiło już pewną sumę dla mieszkańca getta. Później traktowano Abbruch jako placówkę karną, a jeszcze później (od marca 1943 r.) przekazywano do robót rozbiórkowych zredukowanych urzędników Wydziałów, których młody wiek kwalifikował do fizycznej pracy, oraz funkcjonariuszy placówek „jadalnych” przekazanych do dyspozycji Arbeitsamtu. Duży napływ robotników na Abbruch zaznaczył się szczególnie w okresie przeprowadzanej przez Arbeitsamt akcji przekazywania do pracy fizycznej młodych funkcjonariuszy Wydziałów (marzec-kwiecień 1943 r.) oraz w okresie przeprowadzania przez Zarząd Getta (Gettoverwaltung) podobnej akcji (luty-marzec 1944 r.). Poza tym wielokrotnie w ciągu 1943 r. Arbeitsamt skierowywał na Abbruch stojące do jego dyspozycji siły robocze. Poza tym od sierpnia 1942 r. kuchnie, piekarnie, Centrala Mięsa, placówki Wydziałów Aprowizacji oraz inne placówki „jadalne” miały obowiązek stawić do dyspozycji Abbruch określoną część swojego personelu, na zmianę co dwa tygodnie.

Przy rozmaitych robotach fachowych oraz przy robotach transportowych byli zatrudnieni również polscy robotnicy oraz niemieccy fachowcy budowlani. Gruz i cegły oraz wszelkiego rodzaju instalacje były wywożone z getta. Do dyspozycji getta przekazywano jedynie drzewo i pokrycie dachów.

Ogólnym kierownikiem robót był od samego początku [A. Uryson](#), zaś technicznym inż. Szper. Teren robót był podzielony na samodzielne placówki obejmujące bloki domów, posiadające samodzielne

kierownictwo techniczne pod nadzorem inżyniera budowlanego. Główne biuro mieściło się przy ul. Lutomierskiej 13, następnie przy ul. Lutomierskiej 11 (lokal Arbeitsamtu), kierownictwo techniczne i administracyjne od listopada 1942 r. przy ul. Brzezińskiej 39, później 59.

Józef Uryson

Źródła

Encyklopedia, s 6-7.

Referencje

AŻIH, 301/3468, relacja Izraela Tabaksblata.

Tagi

administracja żydowska administracja niemiecka topografia getta

Data aktualizacji: 30-07-2026

Data dodania: 10-01-2023